

Mateusz Adam Smolana

(imię i nazwisko kandydata na dyrektora)

PROGRAM DZIAŁANIA

(do publikacji na stronie podmiotowej w BIP MKiDN oraz na stronie internetowej współzałożyciela/współorganizatora instytucji kultury lub na jej stronie internetowej)

Instytut Dziedzictwa Solidarności
80-886 Gdańsk, ul. Targ Drzewny 8

.....
(nazwa muzeum/instytucji kultury z obszaru polityki pamięci)

NA LATA 2023–2026

Akceptacja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego*

**MINISTER KULTURY
I DZIEDZICTWA NARODOWEGO**

.....
Prof. Piotr Gliński

Wrocław, 10 sierpnie 2023 r.
.....
(miejsce i data)

*/ ewentualne dodatkowe pola do akceptacji przez pozostałych założycieli i/lub organizatorów w przypadku instytucji współprowadzonych, jeśli akceptacji wymaga umowa.

Diagnoza stanu instytucji

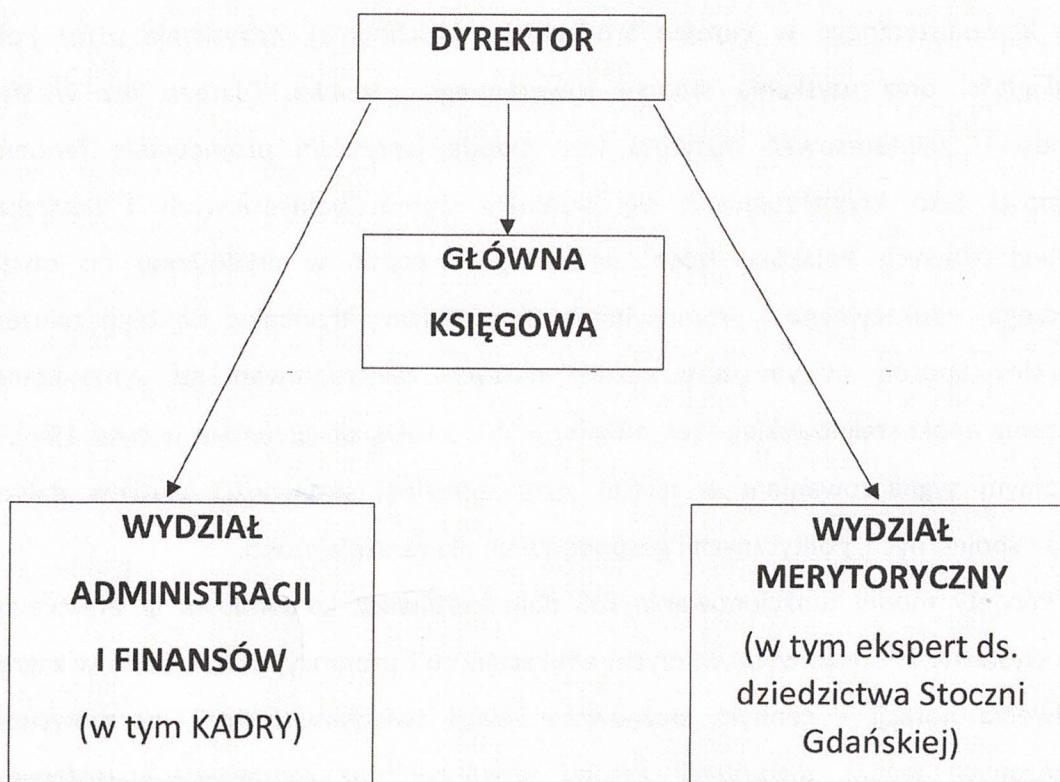
Instytut Dziedzictwa Solidarności (IDS) jest państwową instytucją kultury powołaną na mocy porozumienia zawartego pomiędzy Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Komisją Krajową Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” w dniu 31 sierpnia 2019 roku. Statut Instytutu Dziedzictwa Solidarności stał się załącznikiem do umowy założycielskiej. IDS wpisano do rejestru instytucji kultury pod numerem RIK 116/2019. Instytut merytorycznie i organizacyjnie podlega właściwemu ministrowi. Instytut Dziedzictwa Solidarności od momentu powstania w trzecim kwartale 2019 roku aż do 2022 roku pozostawał bez własnej siedziby stanowiącej zasób Skarbu Państwa (IDS). W tym okresie IDS wynajmował powierzchnie biurowe i magazynowe od współzałożyciela – Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”. Tymczasowa siedziba była zlokalizowana przy ul. Wały Piastowskie 24 w Gdańsku. W IV kwartale 2022 roku, dzięki dotacji celowej udzielonej przez Ministra KIDN, został dokonany ostateczny wybór nieruchomości, a następnie jej zakup, zorganizowano przeprowadzkę oraz przygotowano biura dla wszystkich pracowników IDS. Nowa stała siedziba jest zlokalizowana przy ul. Targ Drzewny 8 w Gdańsku. Powierzchnia użytkowa budynku wynosi 714 m² (nieruchomość zajmuje działkę o pow. 154 m²), co pozwoliło zorganizować biura dla naszych pracowników oraz uzyskać dodatkową przestrzeń, którą można wynajmować podmiotom zewnętrznym w celu pozyskiwania środków pieniężnych. Środki te mogą być wydatkowane na realizację zadań statutowych lub niezbędne remonty, podniesienie funkcjonalności i modernizację siedziby. W ramach uzyskanych środków z dotacji celowej na zakup siedziby został dodatkowo zakupiony podpiwniczony parterowy budynek garażowo-magazynowy o powierzchni 57 m² na poziomie 0 oraz o powierzchni 47 m² w piwnicy. Łącznie wszystkie powierzchnie: piwniczne, techniczne, magazynowe, biurowe oraz ciągi komunikacyjne pod adresem Targ Drzewny 8 oraz Targ Drzewny 3/7 osiągnęły wielkość 818,2 m².

Jednym z podstawowych kierunków działalności IDS jest czuwanie nad realizacją zapisów umowy założycielskiej, w której zapisano formułę wsparcia dla najważniejszego zabytku rejestrowanego, Pomnika Historii związanego z powstaniem NSZZ „Solidarność” – Sali BHP Stoczni Gdańskiej. Bezpośrednia współpraca odbywa się między IDS a Fundacją Promocji Solidarności (FPS), która na zlecenie właściciela – Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” bezpośrednio zarządza tym historycznym obiektem. Umowa między

podmiotami jest odnawiana corocznie, a co miesiąc FPS dostarcza do IDS pełne sprawozdanie. Umowa jest realizowana od 2019 roku. Z satysfakcją należy podkreślić, że przebiega ona wzorcowo i z punktu widzenia zapisów statutowych jest dla IDS niezwykle ważna, prestiżowa i niezbędna w długiej perspektywie czasu.

Zakres aktywności IDS poszerza coraz ściślejsza współpraca z Fundacją Centrum Solidarności (FCS) w zakresie rozwijania oferty edukacyjnej. W latach 2019–2023 były realizowane częściowo dwa programy edukacyjne „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii” oraz „Od PRL do III RP. Dzieje państwa i narodu polskiego”. Od 2024 roku IDS będzie rozwijał oba programy nie z poziomu partnera, ale już współorganizatora, na co pozwoli zwiększenie dotacji podmiotowej wraz z budżetem na nowy rok.

Struktura IDS od 2019 roku wygląda następująco:



Aktualnie zatrudnionych jest 16 osób w wymiarze od 0,5 do 1 etatu. W kierunkowym Wydziale Merytorycznym (WM) pracuje dwóch historyków w stopniu doktora. Jeden z nich pełni funkcję głównego historyka IDS. Obaj pracownicy naukowci legitymują się

udokumentowanym dorobkiem naukowym, niezbędnym doświadczeniem w pracy w instytucji zajmującej się badaniami i pracą nad najnowszymi dziejami Polski. Kontynuują rozwój indywidualny, co daje stabilną podstawę realizacji planowych założeń oraz rozwoju programowego pionu badawczego IDS na najbliższe lata. Celem IDS jest określone statutem prowadzenie szerokiej merytorycznej działalności, przede wszystkim na terenie Rzeczypospolitej oraz w miarę możliwości poza jej granicami, na rzecz upamiętniania i popularyzacji dziedzictwa NSZZ „Solidarność” jako związku zawodowego i masowego ruchu społecznego w całej swej unikatowej złożoności i ideowych przejawach. Skuteczność realizacji zadań statutowych będzie zależała od stopnia sprawnego dalszego rozwoju Instytutu, jego możliwości finansowych, organizacyjnych i – co pokazuje praktyka – kluczowych: kadrowych.

Fundamentalną wartością jest znaczenie Solidarności (głównie w wymiarze społecznym), która bezpośrednio przyczyniła się do przyspieszenia procesu dekompozycji reżimu komunistycznego w Europie Środkowej i Wschodniej, odzyskania przez Polskę niepodległości oraz uzyskania statusu suwerennego państwa. Dlatego też w sferze aktywności i zainteresowań Instytutu leży przede wszystkim promowanie fenomenu Solidarności jako krystalizującego się przejawu dążeń wolnościowych i ostatecznie niepodległościowych Polaków. Nadal będziemy to czynić w odniesieniu do obszaru badawczego, edukacyjnego i promocyjnego. Tym samym, trzymając się tego założenia, w naturalny sposób utrzymujemy cezurę naszych zainteresowań od symbolicznego zakończenia epoki stalinowskiej, tzw. odwilży w 1956 roku, do przemian w roku 1989, ale z naturalnym sygnalizowaniem w naszej instytucjonalnej aktywności skutków dalszych przemian społecznych, politycznych i gospodarczych dla teraźniejszości.

Przyjęty model funkcjonowania IDS daje możliwość kontynuowania efektywnych działań wystawienniczych, wydawniczych, edukacyjnych i promocyjnych, a także w zakresie pozyskiwania notacji – cennych poznawczo relacji świadków historii, opracowywania zgromadzonych źródeł, digitalizacji zasobu własnego oraz digitalizacji wartościowych historycznych zbiorów instytucji będących partnerami IDS, możliwie szerokiego udostępniania wiedzy i zbiorów za pomocą najnowszych form komunikacji. Instytut nadal będzie prowadził te zadania samodzielnie oraz wspólnie z pokrewnymi instytucjami o ustalonej renomie i dorobku, w tym z państwowymi i potencjalnie zagranicznymi instytucjami naukowymi, badawczymi, fundacjami, stowarzyszeniami czy mediami.

Formalnie współpraca będzie się odbywać na podstawie umów, które szczegółowo określą zagadnienia problemowe, zakresy zadań oraz wielkość niezbędnych nakładów finansowych pozwalających na sprawną ich realizację.

Główne wyzwania

Wyzwania strategiczne (statutowe)

Do jednych z ważniejszych obiektywnych problemów historiozoficznych należy brak jednolitej i efektywnej narracji na rzecz przedstawiania spójnego i pełnego obrazu Solidarności. Wynika to z pewnych luk badawczych, braku zakończonych lub rozpoczętych kwerend, niepełnych konkluzji naukowych, ale też samej niezgodności historyków co do ocen przede wszystkim aspektów biograficznych postaci historycznych i ich znaczenia, postaw czy oceny i znaczenia dla przemian struktur lub organizacji podziemnych wywodzących się z nurtu Solidarności. Rolą IDS będzie prowadzenie badań nad obszarami niepoznanymi i promowanie ich, także w obszarze edukacji, nawiązywanie szerokiej współpracy międzyinstytucjonalnej na rzecz wypracowania jednego spójnego modelu podstawowej wiedzy na temat Solidarności, jej znaczenia dla przemian społeczno-politycznych w kraju, a także jej złożoności środowiskowej oraz ideowej. Jest to trudne zadanie, ale ten fundamentalny problem historiozoficzny, stanowiąc istotne wyzwanie dla IDS, może się stać jednym z programowych elementów budujących i wzmacniających tożsamość oraz wizerunek Instytutu dziś i w przyszłości.

Kolejnym kluczowym wyzwaniem i kierunkiem działania IDS jest kontynuowanie prowadzenia i rejestracji notacji ze świadkami historii. Zbieranie tych relacji jest ważne nie tylko dla zachowania pamięci dla przyszłych pokoleń, ale przede wszystkim notacje stanowią jedno z najważniejszych źródeł do prowadzenia efektywnych badań naukowych, w tym uzupełniania, weryfikowania czy kontekstowego poszerzania wiedzy pochodzącej ze źródeł aktowych i nieaktowych (zdjęcia, ikonografia, akcydensy), a także metodologicznie do weryfikacji i wdrażania efektywnych metod porównawczych w całym procesie badawczym. Rejestracja nagrań ze świadkami historii będzie odbywać się indywidualnie, grupowo w danym środowisku oraz poprzez debaty z gronem badaczy, aby uzyskać niezbędną

interakcję między uczestnikami, refleksję i tym samym pogłębiony efekt poznawczy. Doświadczenie IDS pokazuje, że zbieranie danych od świadków historii czy uczestników ważnych wydarzeń lub pracowników zakładów pracy pozwala nierzadko odtworzyć prawdę o procesach, które nie znajdują odbicia w żadnej dokumentacji zgromadzonej w archiwum czy opisanej w literaturze przedmiotu, bo ta po prostu często nie istnieje. Najlepszym przykładem może być książka wydana we współpracy IDS z Narodowym Instytutem Dziedzictwa, napisana przez eksperta ds. dziedzictwa Stoczni Gdańskiej w IDS pana Andrzeja Trzeciaka i pana Andrzeja Nawrockiego. W wielu kluczowych obszarach swej książki, szczególnie opisującej dziedzictwo przemysłowe Stoczni Gdańskiej, symbolicznej kolebki NSZZ „Solidarność”, autorzy wykorzystali obszerne i unikatowe relacje byłych pracowników Stoczni Gdańskiej. Wzmocnieniem tego argumentu jest fakt, że współautor tej publikacji – pan Andrzej Nawrocki jest byłym kierownikiem Biura Projektowo-Konstrukcyjnego Stoczni Gdańskiej. To dowód na to, że pamięć świadków historii może zamienić się również w proces twórczy, co daje jeszcze dodatkowy bonus w postaci promocji takiej książki i uzyskania wzmocnionego efektu promocji, przekazu, ale też wiarygodności narracji, co z punktu widzenia zachowania i popularyzacji dziedzictwa materialnego i niematerialnego dla kultury narodowej i ochrony zabytków w tym przypadku może okazać się niezwykle cenne i owocne.

W kręgu zainteresowań IDS jest problem faktycznego rozproszenia i niekompletności zespołów archiwalnych, czyli dokumentów wytwórców, organizacji związkowych różnych szczebli, które określał statut NSZZ „Solidarność”, oraz struktur podziemnych po wprowadzeniu stanu wojennego. Wiele źródeł mieszczących się w ramach naszych celów statutowych jest w posiadaniu osób prywatnych w kraju i za granicą. Dotarcie do zgromadzonych przez te osoby zbiorów i kolekcji oraz pozyskanie ich na rzecz Instytutu w formie fizycznej lub cyfrowej wydaje się absolutnie konieczne, ponieważ jest to jeszcze możliwe. Upływający czas i odchodzenie pokolenia świadków historii motywują do działań, a tym samym określają jeden z wektorów działalności Instytutu.

Dostrzegamy konieczność scalania świadectw i dorobku środowisk solidarnościowych, zabezpieczania pamięci historycznej oraz materialnych dowodów działania jednostek i zbiorowości. Trudność stanowi duża liczba osób, środowisk i tym samym miejsc przechowywania źródeł (archiwaliów, spuścizn). Zjawisko to jest niewątpliwie znakiem dokonywania się historii i czasu, jednak dziś, na poziomie instytucji mającej działać w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego, w tym gromadzenia zbiorów (archiwaliów

i muzealiów), zmusza do wysiłku, aby docierać do osób i źródeł w celu ich pozyskania, zachowania i przekazania w umiejętny sposób następnym pokoleniom.

Wciąż ważnym wyzwaniem oraz niezbędną potrzebą jest odpowiednie kształtowanie wiedzy o dziedzictwie i znaczeniu Solidarności dla Europy i świata w wymiarze społecznym i etycznym. Najważniejsza i konieczna do przekazywania w Europie i na świecie jest wiedza o tym, że to w Polsce jako pierwszym kraju Europy Środkowej, kraju porządku jałtańskiego, będącym w strefie bezpośrednich wpływów ZSRR, zaczęły się fundamentalne przemiany świadomości społecznej, których krystalizacja nastąpiła w latach 1980–1981 (1989). Doszło do nich dzięki powstaniu latem 1980 roku NSZZ „Solidarność” i masowego ruchu społecznego sprzeciwu, następnie dzięki budowie alternatywnych względem ówczesnego państwa struktur organizacyjnych, ucieleśnionych w formie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”, oraz takim wydarzeniem, jak I Krajowy Zjazd Delegatów – pierwszy po wojnie w pełni demokratyczny wiec, podczas którego zaistnieli liderzy struktur Solidarności i zaczęły powstawać realne podstawy społeczeństwa obywatelskiego, przyszłego państwa demokratycznego i przyszłych demokratycznych elit wolnej Polski. Nieustannym wyzwaniem dla IDS jest to, aby zwrócić uwagę, zwłaszcza w krajach Europy Zachodniej i szerzej rozumianego świata zachodniego, że byliśmy pierwszym europejskim społeczeństwem, które realnie się przebudziło i skutecznie kwestionowało ład wprowadzony m.in. przez ZSRR. Społecznie aktywni polscy obywatele w 1980 roku mieli odwagę zjednoczyć się pod związkowym sztandarem NSZZ „Solidarność” i dokonać trwałego wyłomu w skostniałym, narzuconym z zewnątrz systemie polityczno-społecznym.

Jedną z ważnych aktywności w zakresie promocji znaczenia i dziedzictwa Solidarności poza granicami kraju jest podjęcie i stosowanie w praktyce decyzji o tłumaczeniach kluczowych publikacji i wystaw na język angielski. Zapewniamy również dystrybucję owoców naszej pracy do ważnych instytucji i bibliotek za granicą. Aby skuteczniej zarządzać tym zakresem działania IDS, konieczne będzie zatrudnienie osoby odpowiedzialnej za kontakty i promocję Solidarności za granicą.

Wyzwania kadrowe

Stan zatrudnienia w IDS na koniec lipca 2023 roku wynosi 16 pracowników i 15,5 etatu. Aktualnie i formalnie mamy możliwości zatrudnienia na poziomie 18 etatów. W bieżącym

okresie poszukujemy pracownika do Wydziału Merytorycznego z doświadczeniem pracy nad budżetem, potrafiącego umiejętnie planować zadania i pilnować terminów sprawozdawczości, ściśle rzecz ujmując – osoby doświadczonej w pracy w instytucji kultury, rozumiejącej, że instytucje kultury funkcjonują w ścisłych regulacjach formalnych i prawnych. Największym wyzwaniem jest brak chętnych do pracy osób z pożądanym doświadczeniem. Jest to duży problem związany między innymi z trójmiejskim rynkiem pracy, sytuacją ekonomiczną, przemianami pokoleniowymi, ale także specyfiką zadań, które narzuca statut, jak np. rekrutacja właściwej osoby na stanowisko eksperta ds. dziedzictwa Stoczni Gdańskiej, posiadającej unikatową wiedzę, realizującej zadania związane z obsługą budżetowego kodu zadaniowego 9.1.1.1.

Muszę podkreślić, że nasze wymagania w zakresie profesjonalizmu są wysokie i ściśle sprecyzowane. Mały skład personalny IDS powoduje, że nasi pracownicy powinni cechować się nie tylko doświadczeniem, wysokimi kompetencjami, ale też praktycznym stopniem samodzielności i umiejętności zdobywania wiedzy z różnych obszarów i zakresów. Dążymy do tego, żeby charakteryzowali się w optymalnym stopniu zdolnościami interpersonalnymi, nie tylko po to, aby sprawnie i efektywnie wykonywać powierzone zadania, ale żeby w ważnych momentach potrafili wspierać współpracujący ze sobą zespół IDS. Łącznie cechy te pozwalają na stworzenie optymalnych warunków do pracy i współpracy, a tym samym zdolności osiągnięcia w zadanym czasie założonych celów. Osiągnięcie zespołowego „team spirit” jest niezwykle potrzebne. Nie ilość, ale jakość tak rozumianego kapitału ludzkiego jest i będzie wewnętrzną siłą napędową IDS.

Wyzwania organizacyjne

Podstawowy konstrukt organizacyjny IDS bazujący na dwóch wydziałach dobrze sprawdza się w praktyce. Zebrane doświadczenie po czterech latach mozolnego budowania instytucji od podstaw pozwala na pewne podsumowania i tym samym prognozę rozwojową na najbliższe lata. Dziś podstawowym problemem z pogranicza kadr i organizacji jest brak zastępowalności na stanowisku głównej księgowej i specjalisty ds. kadr i płac. Pomimo bardzo profesjonalnego przygotowania i wysokich kompetencji dwóch zatrudnionych pań dostrzegam w dalszej perspektywie konieczność zatrudnienia dodatkowej osoby, która swoim doświadczeniem będzie wspierać pion księgowo-kadrowy w pracach bieżących oraz

tym samym stanie się osobą zastępującą w razie zaistnienia okoliczności niezależnych od pracodawcy.

Najbliższe dwa, trzy lata działalności IDS pokażą, czy konieczne stanie się zbudowanie trzeciego wydziału zajmującego się edukacją. Obecnie rozwijana jest współpraca z FCS, z którą realizujemy dwa projekty: konkursowy i edukacyjny. Niemniej równolegle analizowana jest możliwość opracowania własnego autorskiego programu edukacyjnego, którego celem miałyby być stworzenie programu uniwersalnego, efektywnie łączącego istniejące już modele wypracowane przez instytucje zajmujące się upamiętnianiem i promocją dziedzictwa Solidarności. W wizji tej zakładana jest potrzeba współpracy ze wszystkimi instytucjami, żeby stworzyć jeden, powszechny i spójny program nauczania o dziedzictwie Solidarności, ale także o opozycji demokratycznej, politycznej w okresie 1956–1990.

Niezależnie od dalszej ścisłej współpracy w zakresie programów edukacyjnych z FCS, przede wszystkim przy organizacji dwóch projektów edukacyjnych, posiadanie własnego wydziału upowszechniania wiedzy (edukacji) w strukturze organizacyjnej IDS może pełnić w każdej fazie kooperacji zewnętrznej funkcje koordynujące i nadzorujące działania. Na pewno do podjęcia strategicznej decyzji w tym zakresie potrzebne będzie zebranie niezbędnych danych i poddanie ich pod głęboką dyskusję z pracownikami obu wydziałów IDS.

Również w najbliższych trzech latach ostatecznie się okaże, czy Wydział Merytoryczny trzeba będzie wzmocnić kadrowo, a tym samym wykrystalizować wewnątrz **pion Badań Naukowych** oraz **pion Wystawienniczy i Działań Promocyjnych**. Obecnie jeden z pracowników naukowych zajmuje się prowadzeniem dokumentacji merytorycznej i formalnej, wspierając załogę Wydziału Merytorycznego i dyrektora, natomiast tworzenie scenariuszy w szczególności jest zlecane na zewnątrz osobom z doświadczeniem i profesjonalną wiedzą z określonego tematu. Oprawę graficzną wystawy wraz z katalogiem zgodnie z założeniami przygotowuje proceduralnie wyselekcjonowana firma zewnętrzna. Taka praktyka maksymalnie wykorzystuje potencjał małego zespołu, stwarzając duże możliwości skorzystania z ofert zewnętrznych, ale przede wszystkim gwarantuje terminowe realizowanie zadań. Finalnie daje to bardzo duże możliwości w uzyskaniu optymalnych efektów i osiągnięciu celu merytorycznego. Natomiast własny **pion Wystawienniczy i Działań Promocyjnych** złożony z dwóch pracowników spowodowałby zwiększenie możliwości do

dyskusji wewnętrznej nad charakterem i szczegółowością oraz celami, jakie chce się osiągnąć, wybierając temat określonej wystawy, a także ściślejsze współdziałanie na poziomie technicznym i organizacyjnym.

Pracownicy **pionu Badań Naukowych** mieliby skupić się na analizie dokumentów, przeprowadzaniu kwerend, prowadzeniu notacji, opracowywaniu pozyskanej dokumentacji. Zajmowałiby się pisaniem prac naukowych, książek, artykułów, organizowaniem konferencji, debat naukowych, również z uczestnictwem świadków historii oraz gronem naukowców, a także doradztwem i inicjowaniem nowych obszarów przeznaczonych do promowania dziedzictwa Solidarności.

TABELA

Cel	Działania	Wskaźniki				
		Nazwa wskaźnika i jednostka miary	Wartość bazowa (na podstawie dostępnych danych) rok N (2023)	Wartość wskaźnika w roku N + 1 (2024)	Wartość wskaźnika w roku N + 2 (2025)	Wartość wskaźnika na koniec kadencji (2026)
1. Popularyzacja wiedzy poprzez edukację i wystawiennictwo	1.1. Warsztaty organizowane lub współorganizowane przez IDS	Liczba warsztatów	21	31	32	84
	1.2. Publikacje wydane lub współwydane przez IDS	Liczba promocji	5	6	6	17
	1.3. Wystawy	Liczba wystaw własnych	1	1	1	3 (4)
2. Pogłębianie wiedzy poprzez badania naukowe	2.1. Opracowanie i opublikowanie monografii	Liczba tytułów	1	1	1	3
	2.2. Opracowanie i opublikowanie zbioru źródeł	Liczba publikacji	1	1	1	3
3. Gromadzenie dokumentów	3.1. Pozyskanie dokumentów i ich zdigitalizowanie	Liczba metrów bieżących, jednostek/nośników	130	14	15	159
	3.2. Nagranie materiałów wideo (notacje ze świadkami historii)	Liczba pojedynczych materiałów filmowych	3	10	10	23

Grupy odbiorców

Dziedzictwo Solidarności jest wartością uniwersalną, zatem generalnie grupy odbiorców nie ulegają zmianie. Zmieniają się techniki, technologie, strategie, pomysły, ale grupy odbiorców względnie pozostają stałe. Dominujące grupy odbiorców, do których odwołuje się IDS w swoim przekazie, są dwie: ludzie młodego pokolenia oraz obcokrajowcy chcący poznać historię Solidarności i dzieje najnowsze Rzeczypospolitej. Oczywiście przekaz kierujemy bez wyjątku do wszystkich Polaków, bez względu na pochodzenie, środowisko czy światopogląd, ponieważ dziedzictwo Solidarności dotyczy nas wszystkich, może i powinno być wspólnym źródłem poszukiwań i odniesień do wartości i etyki Solidarności. Odwołuje się ono do fundamentalnych wartości tradycyjnych, jak wolność jednostki czy niepodległość, suwerenność. Solidarność jako zjawisko społeczne wygenerowała katalog wartości i postaw, które są fundamentem świata demokratycznego – ich sens jest i może być rozumiany poza granicami kraju. Dziedzictwo Solidarności jest wartością wykraczającą poza granice Polski, co pokazuje doświadczenie i perspektywa historyczna. W wymiarze jednego tylko dokumentu przypomina o tym m.in. słynne „Pośłanie do ludzi pracy Europy Wschodniej” uchwalone 8 września 1981 roku podczas I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”.

Zaangażowanie społeczeństwa w ruch związkowy i powszechna aktywność społeczna pod sztandarem Solidarności, będące skutkiem rozkładu systemu władzy w PRL, stały się inspiracją dla narodów regionu oraz przyczyniły się w latach 80. do inspiracji lokalnych ruchów niepodległościowych, wolnościowych oraz fali przemian politycznych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej, niezależnie od złożonego procesu przyczyn ekonomicznych i politycznych, które miały wpływ na upadek komunizmu w Europie. Z tego powodu odbiorcą działalności Instytutu może być każda osoba bez względu na pochodzenie etniczne, przynależność zawodową, społeczną, wiek, płeć czy wykształcenie.

Wprowadzenie do statutu IDS zapisu o ochronie dziedzictwa materialnego i niematerialnego Stoczni Gdańskiej pozwoliło otworzyć działania IDS na nowe grupy odbiorców – świadków historii, byłych i dzisiejszych pracowników przemysłu stoczniowego, także środowiska architektów, urbanistów, konserwatorów zabytków, historyków architektury, przewodników turystycznych, a także inwestorów oraz deweloperów. Z całą pewnością wydana w 2022 roku, a promowana w 2023 roku książka przybliżająca dziedzictwo przemysłowe Stoczni Gdańskiej jest przełomową publikacją szeroko

komentowaną w lokalnym środowisku. Książka aktualnie jest tłumaczona na język angielski i będzie promowana wśród instytucji i ekspertów odpowiedzialnych za procedowanie lub wspieranie procesu wpisu Stoczni Gdańskiej na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

Działalność IDS to przede wszystkim realizacja założeń statutowych i programowych, ujętych w konkretne plany i przedsięwzięcia adresowane do osób z kraju i zagranicy. Wykorzystywanie przez IDS strony internetowej, a przede wszystkim **kanału YouTube** oraz **konta Instagram** pozwala dotrzeć do bardzo szerokiej grupy odbiorców.

Wystawienniczo IDS stara się być obecny w całej Polsce. Praktykowana jest strategia opracowania jednej głównej wystawy w ciągu roku kalendarzowego, która ma premierę podczas ważnej uroczystości lub jest pokazywana ze względu na temat i kontekst geograficzny bądź w ważnym historycznie miejscu. Następnie wystawa nabiera charakteru ekspozycji wędrującej, objazdowej, tak aby z ideą i przesłaniem dotrzeć do największej liczby odbiorców, zgodnie z uniwersalnymi wartościami, jakie wiążą się z Solidarnością oraz jej powszechnością. Ponadto wystawy pokazywane są w opcji ekspozycji zewnętrznej i wewnętrznej. Zlokalizowanie w budynkach lub plenerze pozwala na dotarcie do różnych odbiorców docelowych oraz przypadkowych (w przestrzeni publicznej).

Aby poszerzyć krąg odbiorców, każda z wystaw jest dostępna na stronie WWW IDS. Towarzystwom wystawom katalogi mają charakter książkowy i są dostępne online w formie e-booka. Dążymy do tego, żeby możliwie wszystkie wystawy były tłumaczone na język angielski. Jeśli wystawy będą prezentowane w krajach, gdzie istnieją szczególne przesłanki do zastosowania języka lokalnego, to w celu skuteczności przekazu i zwiększenia liczby odbiorców zakładamy tłumaczenie treści wystawy specjalnie na taką okoliczność. Praktyka ta wpisuje się w strategię misyjności, czyli popularyzacji idei i dziedzictwa Solidarności.

Niewątpliwie dobrymi i twórczo krytycznymi odbiorcami, do których chcemy skierować swoje działania i aktywność, są działacze i osoby uczestniczące, współtworzące Solidarność jako związek zawodowy i ruch społecznych przemian, ludzie struktur, organizacji i przynależności w okresie 1980–1989(1991). Także aktywiści i uczestnicy oporu z lat 1956–1980, ze szczególnym uwzględnieniem lat 70., kiedy ich aktywność miała bezpośrednie przełożenie na charakter i formę oporu oraz organizację strajku w sierpniu 1980 roku. Te wszystkie osoby uważam za odbiorców, ponieważ naszym zamierzeniem jest, aby przede wszystkim włączyć tych świadków historii do aktywnego przekazywania nam swoich relacji, wspomnień i dokumentów. Przekazując swoją historię i dzieląc się nią, staną się – dzięki

automatycznej popularyzacji w Internecie – jednocześnie odbiorcami i użytkownikami gromadzonej wiedzy.

Wspomniałem już wyżej o kluczowej grupie odbiorców, jaką jest młodzież ucząca się, przede wszystkim szkolna (szkół ponadpodstawowych) i akademicka. Wszystkie owoce naszej pracy w zakresie popularyzacji wiedzy historycznej i źródeł oraz autorskich programów edukacyjnych IDS są kierowane do tej grupy odbiorców. Rozumiemy, że kierowanie działań edukacyjnych nie powinno odbywać się tylko za pośrednictwem pojedynczych wydarzeń, ale konsekwentnie i cyklicznie. Stawiamy na utrwalenie i upowszechnienie naszej misji poprzez szkolenia przeznaczone dla nauczycieli, co dzieje się już we współpracy z FCS. Od wyszkolenia nauczycieli zależy wiele, także to, jak często i w jak wartościowy i złożony sposób będą przekazywać wiedzę o dziedzictwie Solidarności i procesach historycznych. Staramy się odpowiadać na realne deficyty w zakresie edukacji historii najnowszej oraz dziedzictwa Solidarności na poziomie ogólnopolskim i lokalnym. W tym obszarze działań kieruje nami między innymi nasza ocena podstawy programowej w szkołach ponadpodstawowych.

Wystawy i działania edukacyjne

Podstawowa kategoryzacja wystaw nie zmieniła się w stosunku do pierwszego programu dyrektora. Zatem aktualny jest przyjęty podział na wystawy: rocznicowe, monograficzne, biograficzne i problemowe. Każda z tych form ekspozycji powinna mieć swoje realizacje wewnętrzne – w muzeach, miejscach związanych z wydarzeniami historycznymi, w ważnych społecznie i kulturalnie miejscach – oraz zewnętrzne (plenerowe) w przestrzeni publicznej miast, w miejscach, gdzie przepływ odbiorców będzie gwarantował jak największą oglądalność i skuteczne dotarcie z naszym przekazem.

Z założenia wszystkie nasze wystawy dostosowane są technicznie do trzech różnych systemów wystawienniczych, do których posiadamy na własność odpowiednie oprzyrządowanie. Najkorzystniej prezentują się wystawy prezentowane na nowoczesnych stojących, dwustronnych nośnikach kasetonowych o wymiarze 2 x 2 m, z podświetleniem led typu backlight. System ten umożliwia zestawianie plansz wystawy łącznie lub osobno. Docelowa konfiguracja zależy od scenariusza, strategii promocyjnej (uzyskanych efektów przestrzenno-wizualnych) i warunków lokalowych. Pole informacyjne systemu jest na tyle

duże, że daje doskonałe możliwości plastycznego powiązania tekstu z grafiką oraz uzyskania optycznego efektu podkreślanego dedykowanym miękkim podświetleniem. System ten idealnie sprawdza się w większych pomieszczeniach. Ze względu na charakter konstrukcji nadaje się tylko do wewnętrznych pomieszczeń lub zadaszonych, bezwietrznych przestrzeni ekspozycyjnych. Każda z wystaw przygotowanych i prezentowanych przez IDS jest dostępna w formie elektronicznej na stronie WWW Instytutu.

Zgodnie z założeniem w każdym roku kalendarzowym zaplanowana jest jedna duża wystawa. Celem tych ekspozycji jest popularyzacja nieznanych tematów lub promocja, podsumowanie i konieczność zilustrowania dotychczasowej wiedzy oraz owoców badań, z uwzględnieniem dokonań pracowników IDS w tym zakresie. Istniejący plan tematów wystaw jest wstępnie przygotowany na lata 2023–2028. Nie ma on charakteru zamkniętego. Jest kierunkową propozycją, która będzie jeszcze zespołowo w szczegółach omawiana. Tak więc plan przewiduje sześć wystaw – po jednej w każdym roku kalendarzowym. Wśród tematów, które chcemy poruszyć, jest kontynuowanie badań naukowych nad rolą duchowieństwa i Kościoła katolickiego w relacji z Solidarnością. Podjęte badania będą powiązane z promocją między innymi poprzez planowane wystawy. Przybliżą one postawy duchownych, kapelanów NSZZ „Solidarność”, zakonników, księży czy niektórych biskupów wobec ruchu społecznego Solidarność, dążeń wolnościowych i zwracania się Polaków ku wartościom, które zawsze stanowiły o naszej narodowej, kulturowej odrębności i tożsamości. Tak więc w roku bieżącym przygotowujemy wystawę „Pielgrzymki Ludzi Pracy na Jasną Górę”. To niezwykle ważna wystawa, świadczy ona nie tylko o integracji postaw religijnych, ale też o tym, że pielgrzymki pełniły fundamentalnie ważną rolę integrującą solidarnościowe środowiska robotnicze, związkowe i niepodległościowe. Były swoistą przestrzenią wolności i wymiany myśli w okresie lawinowo pogłębiającego się kryzysu społeczno-politycznego po zniesieniu stanu wojennego. Inicjatorem pielgrzymek był bł. ks. Jerzy Popiełuszko, jedyny kapelan NSZZ „Solidarność” ogłoszony przez Stolicę Apostolską, duchowy patron Solidarności, któremu poświęcimy kolejną wystawę w 2024 roku. Następnym aspektem, któremu chcemy poświęcić temat wystawy, są przemiany pokoleniowe w latach 80. w Polsce. Solidarność w dużej mierze była falą kontestacji młodego pokolenia, ale do głosu dochodzili jeszcze młodszy uczniowie i studenci tworzący swoje organizacje i programy inspirowane Solidarnością. Wystawienniczo będziemy chcieli zmierzyć się z tematem znaczenia i wpływu Solidarności na przemiany w Europie Środkowej

i Wschodniej, poszukując społecznych źródeł rozpadu układu jałtańskiego w Europie. Tą wystawą chcemy też poruszyć wątek znaczenia Solidarności w kontekście międzynarodowym, kiedy w swoim czasie była najbardziej gorącym, szeroko komentowanym tematem na świecie, stając się liderką i wzorcem dążeń wolnościowych systemowo uciśnionych społeczeństw.

Mało znana i prezentowana jest kwestia odniesienia do obecnej w latach 80. symboliki solidarnościowej na masowych imprezach sportowych, także tych o randze międzynarodowej. Sport i Solidarność bardzo szybko powiązały się ze sobą, choćby w pierwszym Maratonie Solidarności, który został zorganizowany w 1981 roku, w okresie karnawału wolności, przez polskiego olimpijczyka i brązowego medalistę śp. Kazimierza Zimnego. Europejskie i międzynarodowe mistrzostwa w piłce nożnej przyciągały na stadiony wielu zwolenników Solidarności, którzy manifestowali swoje przywiązanie do wartości z nią związanych i dawały upust niechęci wobec reżimu komunistycznego. Wiele działo się na stadionach Europy i świata podczas mistrzostw świata w 1982 i 1986 roku czy też podczas meczów w ramach Pucharu Zdobywców Pucharów między Lechią Gdańsk a Juventusem Turyn lub Pucharu Europy między Widzewem Łódź i FC Liverpool.

Kolejnym tematem wartym zaprezentowania jest kultura niezależna, która miała swój nurt w literaturze, a także silnie uwidoczniła się w sztukach plastycznych. Zepchnięta na margines oficjalnego obiegu rozwijała się często przy wsparciu duchownych Kościoła katolickiego. W dziedzinie sztuk plastycznych jest wielu niezwykle utalentowanych lub do dziś nawet bezimiennych artystów, którzy zostali autorami druków ulotnych, plakatów, projektów znaczków poczty podziemnej Solidarności, pełniących nie tylko funkcje propagujące idee, informacyjne i estetyczne, ale niejednokrotnie będących elementem wsparcia materialnego dla grup opozycji działających w podziemiu. Organizacja takiej wystawy może być nie tylko pretekstem do pokazania estetyki i idei projektów, ale też próbą dotarcia do autorów oraz przywrócenia autorstwa wielu znakomitym dziełom nadającym niepowtarzalną wartość kolekcjom muzealnym i archiwalnym.

Innym niezwykle ważnym tematem jest przywracanie szerokiej pamięci o tym, jak wyglądała walka o wolne słowo – poprzez druk prasy w tzw. drugim obiegu, literatury objętej ścisłą cenzurą, budowanie sieci obiegu niezależnej informacji na poziomie zakładowym, miejskim, regionalnym oraz ogólnopolskim. Działały sprawnie zarządzane i finansowane oficyny wydawnicze oraz sprawny system dystrybucji i kolportażu. Będziemy chcieli

podkreślić znaczenie wszelkich przejawów tworzenia przestrzeni prawdy i wolności w szeroko pojmowanym niezależnym obiegu medialnym. Zaliczyć do niego należy Radio Solidarność oraz niezależne audycje i niezależnych nadawców radiowych, jak na przykład Radiową Agencję Solidarności. Wśród niezależnych nadawców znajdziemy również niezależną telewizję, np. Agencję Telewizyjną Solidarność (później Video Studio Gdańsk), której nagrania, zwłaszcza w okresie stanu wojennego przetrucane kanałami konspiracyjnymi, trafiały do zachodnich telewizji i mediów, stając się podstawowym niezależnym materiałem telewizyjnym. Temat walki i kształtowania się niezależnych mediów w okresie PRL jest niezwykle ciekawy i skłania do wyboru tego tematu, gdyż znakomicie może on ilustrować postawy i dążenia Polaków w okresie komunistycznego zniewolenia.

Edukacja

W zakresie edukacji niezmiennie stawiamy na działania skierowane do młodzieży przede wszystkim szkół ponadpodstawowych. Czteroletnie doświadczenie IDS wskazuje, że budowanie potencjału w strategicznym obszarze, jakim jest edukacja, powinno odbywać się wspólnie z dokładnie wyselekcjonowanymi i sprawdzonymi partnerami zewnętrznymi. Jednym z pierwszych działań, w które IDS się zaangażował, jest współpraca z Fundacją Centrum Solidarności – z obiektywnie dużymi sukcesami fundacja ta realizuje dwa programy edukacyjne: ogólnopolski konkurs wiedzy pod nazwą „Olimpiada Solidarności. Dwie dekady historii” oraz całoroczny kurs dla nauczycieli „Od PRL do III RP. Dzieje państwa i narodu polskiego”.

„Olimpiada Solidarności”, co należy mocno podkreślić, jest najważniejszym wydarzeniem edukacyjnym z zakresu historii Solidarności w Polsce. To ogólnopolski konkurs z wiedzy o Solidarności i historii 20 ostatnich lat PRL. Składa się z czterech etapów: szkolnego, wojewódzkiego, trzydniowej wizyty studyjnej oraz egzaminu finałowego, który odbywa się co roku w czerwcu. Dwa pierwsze etapy polegają na sprawdzeniu wiedzy poprzez test pytań zamkniętych oraz wielokrotnego wyboru. W ramach tego procesu wyłaniani są trzej najlepsi laureaci, którzy zostają reprezentantami swojego województwa. W etapie trzecim organizowana jest trzydniowa wizyta studyjna, jej celem jest uczestnictwo w bezpośrednich warsztatach: filmowych, dziennikarskich, autoprezentacji, obrony publicznej i występów oraz w nowatorskich zajęciach z kreatywności. Dodatkowo wszyscy

uczestnicy odwiedzają miejsca związane z historycznymi wydarzeniami. Dzięki temu IDS może grupie docelowej opowiadać o dziedzictwie Solidarności na przykładzie Sali BHP Stoczni Gdańskiej, promować dziedzictwo przemysłowe i społeczno-wolnościowe stoczni, ale też wiążące się ściśle z tym miejscem dziedzictwo materialne i niematerialne. Warto podkreślić cel, któremu służy konkurs. Przede wszystkim jest on odpowiedzią na potrzeby otaczającej nas rzeczywistości, w której obiektywnie obserwuje się realny deficyt wiedzy z zakresu najnowszej historii Polski i historii Solidarności. Jest on spowodowany głównie niewystarczającą podstawą programową szkół ponadpodstawowych. Dwa pierwsze etapy konkursu umożliwiają dotarcie z inicjatywą do uczniów ze wszystkich regionów Polski, mniejszych miejscowości, dając chętnym i ambitnym możliwości rozwoju i zdobywania wiedzy. Olimpiada popularyzuje historię z okresu 1970–1990. Trzeci etap pozwala rozwijać ważne umiejętności indywidualne oraz interpersonalne uczniów, ucząc między innymi współpracy, współdziałania, równości, partnerstwa i wzajemnego szacunku, co w oczywisty sposób wprost uznajemy za wartości będące niematerialnym dziedzictwem Solidarności. Konkurs z całą pewnością umacnia ważne więzi i poczucie przynależności do tradycji i historii oraz wartości narodowych.

Kurs wiedzy dla nauczycieli „Od PRL do III RP” jest niestandardowym szkoleniem przeznaczonym dla kadry nauczycielskiej. Ma na celu podnoszenie kwalifikacji nauczycieli poprzez wzbogacenie ich wiedzy z zakresu najnowszej historii Polski. Umożliwia zdobywanie umiejętności pozwalających wykorzystywać różnorodne narzędzia dydaktyczne, takie jak film, gry, literatura, czy różnorodność przestrzeni miejskiej do odczytywania przemian dziejowych. Aktywny udział nauczycieli w zaproponowanych zajęciach przyczynia się do poszerzenia ich wiedzy, a w konsekwencji do uatrakcyjnienia jej przekazywania i rozbudzenia zainteresowań uczniów kluczowymi zagadnieniami historycznymi, zwłaszcza tymi, które po II wojnie światowej miały bezpośrednie przełożenie na bieg dziejów państwa i narodu polskiego.

Tematyka zajęć obejmuje okres totalitarnego komunizmu z lat 1947–1956, autokratycznych, monopolistycznych rządów PZPR z lat 1956–1989 oraz dziejów oporu społecznego od PRL do czasów III Rzeczypospolitej i transformacji ustrojowej. Ponad 100 godzin zegarowych realizowanych zajęć przekłada się na 10 dwudniowych zjazdów sobotnio-niedzielnym realizowanych w Gdańsku, Warszawie, Wrocławiu i Gdyni. Planowane są też zjazdy w Lublinie i Katowicach. Tematy wiodące kolejnych spotkań znajdują swoje

odzwierciedlenie w nowej podstawie programowej kształcenia z historii dla czteroletnich liceów i pięcioletnich techników.

Zajęcia są prowadzone w sposób praktyczny i komplementarny, mający na celu jak najlepsze przygotowanie nauczyciela do samodzielnego ujęcia omawianych tematów. Poprzez realizowane wykłady, warsztaty, a także wyjścia do miejsc pamięci i archiwów pobudzamy uczestników kursu do wielowarstwowego spojrzenia na historię, poszukiwania jej śladów w miejscowościach i społecznościach, w których żyją i pracują.

Oprócz treści merytorycznych, przekazywanych przez specjalistów i pasjonatów z danej dziedziny, niezwykle ważnym walorem kursu jest blok zajęć prezentujących metody nauczania historii. W połączeniu z zajęciami z zakresu neurodydaktyki (nowoczesna forma nauczania), autoprezentacji, dykcji i impostacji posłużą bezpośrednio podnoszeniu kwalifikacji merytorycznych nauczycieli oraz budowaniu autorytetu i relacji wzajemnego szacunku pomiędzy nauczycielem i uczniem.

Oba programy edukacyjne wpisują się w naszą wizję działań mających na celu popularyzację wiedzy o dziedzictwie Solidarności, opozycji demokratycznej oraz najnowszych dziejach Polski. Dzięki tym narzędziom będziemy mogli skutecznie promować nasze inicjatywy i efektywnie wypełniać zapisy statutu.

W najbliższych latach będziemy współorganizować oba projekty. To podniesie rangę i znaczenie IDS. Dotychczas występowaliśmy w roli partnera wspierającego niewielką część zadań. Aktualnie jesteśmy na proceduralnej ścieżce zwiększenia dotacji podmiotowej dla IDS przez organizatora w zakresie kodu zadaniowego 9.1.1.2 w celu realizacji tych dwóch kluczowych zadań edukacyjnych.

Niewątpliwie jednym z najlepszych miejsc do działań dydaktycznych są i będą przestrzenie bezpośrednio związane z historią Solidarności. Taką symboliczną przestrzenią jest wspomniana Sala BHP Stoczni Gdańskiej, kolebka Solidarności z 1980 roku. Dziś jest to sprawnie zorganizowane muzeum ze znajdującymi się w jego wnętrzu autentycznymi artefaktami o wysokiej wartości poznawczej i silnej atrybucji stoczniowo-solidarnościowej, podkreślającymi związek z dziejami tego legendarnego, wielkoskalowego zakładu pracy. Niezbędne będzie dalsze podtrzymywanie i nawiązywanie nowych relacji z placówkami edukacyjnymi, nauczycielami, wykładowcami oraz opiekunami młodzieży, którzy mają możliwość prowadzenia autorskich programów nauczania w szkole i poza nią.

Kontynuowanie i rozwijanie projektów „Olimpiada Solidarności” oraz „Od PRL do III RP” nie oznacza dla IDS procesu zamkniętego, pewnego programowego *status quo*. Istniejące deficyty w nauczaniu historii w szkołach średnich tworzą naturalną potrzebę analiz i poszukiwań dalszych możliwości uzupełniania wiedzy wśród młodzieży. Uważamy, że dla rozwoju i budowania skutecznego programu edukacji w zakresie dziedzictwa Solidarności ważne powinno być programowe wdrażanie spójnej narracji historycznej odnoszącej się do złożonego dziedzictwa Solidarności, w zgodzie z najnowszym stanem wiedzy, badań oraz dostępnych i zweryfikowanych źródeł historycznych. W tym przypadku może się sprawdzić wyselekcjonowanie spośród ofert zewnętrznych autorskiej uzupełniającej strategii edukacyjnej przeznaczonej dla IDS, służącej upowszechnianiu dziedzictwa Solidarności. Możliwe, że w chwili wykrystalizowania się szerokiej oferty edukacyjnej wraz z upływem czasu konieczne stanie się stworzenie specjalnej platformy edukacyjnej, którą koniecznie trzeba będzie tworzyć we współpracy z innymi instytucjami o dużym dorobku w zakresie badań i popularyzacji dziejów Solidarności, jak IPN, ECS, Centrum Historii Zajezdnia, czy statutowo – z Komisją Krajową NSZZ „Solidarność” oraz NSZZ „Solidarność” na poziomie regionalnym. Idealnym celem byłoby osiągnięcie takiego poziomu autorskiego programu edukacyjnego, aby był na tyle efektywny, żeby wyznaczać przyszłe trendy edukacyjne, utrwaląc jedną spójną linię narracyjną upowszechniającą dziedzictwo NSZZ „Solidarność”. Można te cele osiągnąć, przygotowując specjalistyczne szkolenia czy seminaria dla studentów i nauczycieli szkół ponadpodstawowych. Należałoby wymyślić i propagować system odpowiednich narzędzi dydaktycznych, wzmacniających umiejętności, sztukę dydaktyczną i aktywność zawodową rozumianą jako otwartość na zdobywanie nowej wiedzy.

Do innych działań, które wpisują się w zakres szeroko pojmowanej edukacji, zaliczam prowadzenie notacji ze świadkami historii. Nagrywanie notacji będzie się odbywało przede wszystkim z wykorzystaniem własnych kadr, własnych środków technicznych oraz specjalnie do tego zorganizowanej i przystosowanej przestrzeni na poziomie studia TV do rejestracji nagrań ze świadkami historii. Możliwość nagrywania ich relacji jest podwójną korzyścią. Po pierwsze relacje te często stają się źródłem do dalszych badań, a po drugie mają niezwykle ważny walor poznawczy, dzięki czemu można zdobyć wiedzę o historycznych wydarzeniach lub postaciach. Rozmowa prowadzona ze świadkiem historii ma jeszcze walor emocjonalny, psychologiczny. Oddziałuje znacząco na zmysły słuchacza-widza. Dzięki temu historia staje

się prawdziwsza, bardziej realnie odczuwana i pozostawia należne wrażenia oraz budujące refleksje.

Korzystając z naszego przygotowania i doświadczenia, będziemy rozwijali cykl debat i spotkań zarówno z obszaru dziedzictwa Solidarności, jak i dziedzictwa materialnego i niematerialnego Stoczni Gdańskiej. Debaty i spotkania planujemy przeprowadzać ze świadkami historii oraz naukowcami. Odbywać się one będą środowiskowo oraz łącznie, dzięki czemu będzie można podnieść poziom debaty, rozmów poprzez interakcję między zapraszonymi uczestnikami – naukowcami i świadkami. Wszystkie spotkania będą prowadzone przez pracownika naukowego IDS z odpowiednim doświadczeniem i przygotowaniem merytorycznym.

Działania edukacyjne i popularyzatorskie będą też prowadzone z wykorzystaniem nowoczesnych form, takich jak kanał YouTube (np. wypowiedzi świadków historii i naukowców), Facebook (drobne konkursy, przypomnianie wydarzeń, prezentowanie zbiorów muzealnych, artefaktów i dokumentów), strona internetowa (scenariusze dla nauczycieli, zapisy z wykładów, debat). Możliwe, że z czasem zaistnieje realna potrzeba stworzenia osobnej platformy edukacyjnej, na której będzie można znaleźć pełen pakiet opcji promujących wiedzę o Solidarności, przygotowany w całości przez IDS.

Działalność naukowa

Działalnością naukową, zgodnie ze strukturą i kompetencjami, zajmuje się Wydział Merytoryczny. Aktualny skład osobowy wydziału pozwala na inicjowanie i realizowanie podstawowych celów badawczych i naukowych w obszarze, który wyznacza statut IDS oraz roczny plan merytoryczny. Jednak po czterech latach doświadczeń skłaniam się ku potrzebie rozwijania pionu badawczego, co w konsekwencji będzie się wiązało ze zwiększeniem zatrudnienia o pracownika na stanowisku historyka-badacza. Optymalnym wyborem będzie osoba z tytułem doktora i należnym dorobkiem naukowym lub pretendująca do zdobycia tego tytułu.

Działalność naukowa, badawcza w IDS skupia się na dwóch kręgach tematycznych: dziedzictwa Solidarności oraz dziedzictwa materialnego i niematerialnego Stoczni Gdańskiej.

W najbliższych latach będziemy wydawać zarówno materiały źródłowe, nowe publikacje o charakterze monograficznym, ale też publicystycznym oraz katalogi do wystaw, będące uzupełnieniem naszych ekspozycji. Wśród publikacji zaplanowanych do wydania w najbliższym czasie znajduje się m.in. dokument źródłowy pochodzący z Wojskowego Instytutu Historycznego, dotyczący refleksji nad stanem wojennym. To zapis debaty, którą przeprowadzili oficerowie LWP i zawodowi historycy. Dokument będzie opatrzony komentarzami naukowymi prof. Jana Sielezina i dr. Piotra Brzezińskiego. Przygotowujemy też do wydania przetłumaczoną na język angielski książkę „Jak działała Stocznia Gdańska” oraz tradycyjnie katalog do wystawy „Pielgrzymki Ludzi Pracy na Jasną Górę”. Wydamy również zbiór artykułów dr. Piotra Brzezińskiego pt. „Schyłek PRL z perspektywy Gdańska i okolic. Studia, szkice, wywiady”. Książka ta będzie przedstawiała bogaty dorobek pracownika IDS, wybór jego publikacji, również materiałów dotychczas niepublikowanych. Tematyka będzie koncentrowała się na trzech wątkach: Grudnia 1970, działalności PZPR i trójmiejskiej opozycji antykomunistycznej (nurtu umiarkowanego i niepodległościowego).

W najbliższym czasie oraz w następnych latach zorganizujemy cykl debat emitowanych w Internecie. Przygotowaniem i prowadzeniem zajmą się dwaj pracownicy naukowcy IDS: dr Piotr Brzeziński i dr Mateusz Ichnatowicz. W pierwszej kolejności będziemy chcieli rozpocząć cztery cykle debat prowadzonych ze studia TV IDS:

1. Sprawa Grudnia 1970. Najdłuższy proces III RP
2. Zjednoczenie Niemiec a Polska: Traktat 2+4 z 1990 roku i jego znaczenie
3. Konstytucja Solidarności. Historia Obywatelskiego Projektu RP z 1994 roku
4. Etyka Solidarności w realiach PRL i III RP.

Powstaną dwie niezwykle ważne dla dziedzictwa Solidarności książki pisane dla IDS przez renomowanych badaczy, profesorów wyższych uczelni w Polsce: „Solidarność w filmie fabularnym” oraz „Solidarność w literaturze pięknej”. Nie ma na rynku wydawniczym książek o charakterze monografii, które w obszerny badawczy sposób opowiadałyby o tym, jak Solidarność była pokazywana w sztuce filmowej i literaturze, jak ważne miejsce i znaczenie miała dla polskiej kultury. Pracownicy naukowcy IDS zajmują się całym procesem wydawniczym tych niezwykle ważnych książek.

Planowana jest również obszerna monografia autorstwa pracownika naukowego IDS, poświęcona myśli i działalności politycznej niepodległościowego skrzydła opozycji antykomunistycznej w latach 80. Praca badawcza i sama publikacja będzie stanowiła

pionierską pracę naukową na temat dorobku ideowo-programowego niepodległościowego (radykałnego) nurtu NSZZ „Solidarność” i tzw. niekonstruktywnego skrzydła opozycji w PRL, ze szczególnym uwzględnieniem podziemia solidarnościowego w okresie stanu wojennego, działacze Solidarności skupionych wokół Joanny i Andrzeja Gwiazdów oraz takich organizacji, jak Konfederacja Polski Niepodległej, Polskie Porozumienie Niepodległościowe, Federacja Młodzieży Walczącej czy Solidarność Walcząca. Przepuszczalna perspektywa opracowania monografii to niezbędne minimum pięć lat, które są potrzebne na przeprowadzenie szeroko zakrojonej kwerendy i badań.

Równoległe do tych aktywności kontynuowane będą badania z zakresu znaczenia i wpływu duchowieństwa na proces integracji, wymiany myśli oraz umacniania relacji więziotwórczych Solidarności na podstawie tradycyjnych wartości chrześcijańskich, narodowych oraz społecznej nauki Kościoła katolickiego.

Będziemy również rozwijać badania i popularyzację obszaru dotyczącego dziedzictwa Stoczni Gdańskiej. Po publikacji niezwykle ważnej książki „Jak działała Stocznia Gdańska” – która w istocie odtwarzając szlak przemysłowy, opowiada o tym dziedzictwie i jego znaczeniu dla historii przemysłu, ale też Gdańska i Solidarności – będziemy chcieli szczegółowo zbadać aspekt wolnościowo-solidarnościowy i zamknąć go w podsumowaniu książkowym. Stocznia Gdańska jest najbardziej znana właśnie dzięki Solidarności, która uczyniła ze Stoczni Gdańskiej symbol będący już trwałym dziedzictwem i elementem ponadlokalnego silnego kodu kulturowego. Na wątek wolnościowo-solidarnościowy będziemy chcieli spojrzeć w ujęciu historycznym, na osi czasu. Będziemy chcieli pokazać, że analogie w walce o godność, równość czy sprawiedliwość mają swoje źródła i długą tradycję, której ukazanie podkreśli znaczenie całego złożonego dziedzictwa społecznego tego wielkoskalowego zakładu pracy.

W ramach współpracy z podmiotami zewnętrznymi, wykorzystując ich wiedzę, doświadczenie, osobiste kontakty czy wręcz pamięć historyczną, należy dążyć do zbudowania bazy informacyjnej o powstałych na przestrzeni lat źródłach filmowych dotyczących Solidarności i ludzi Solidarności. Aktualnie żadna z instytucji w kraju nie utworzyła mapy filmów o Solidarności. Taki projekt docelowo byłby swego rodzaju Filmową Wikipedią Solidarności. Celem takiego działania miałyby być mapa z maksymalnie pełną informacją o temacie, czasie wytworzenia, wytwórcy (autorach), miejscu przechowywania

(udostępniania) oraz możliwości pozyskania oryginałów lub kopii, również do wykorzystywania przez IDS do celów statutowych.

Zarządzanie zbiorami

Instytut w miarę możliwości lokalowych i finansowych wchodzi w posiadanie archiwaliów oraz muzealiów każdego typu, ze ścisłym ukierunkowaniem na lata 1980–1990. Dla zrozumienia fenomenu Solidarności cezura czasowa w praktyce stosowana jest szerzej. Najważniejsze są archiwalia aktowe, szeroko rozumiana dokumentacja pisana, wytworzona przez struktury związku zarówno w okresie legalnej działalności (1980–1981), jak i w okresie po delegalizacji w grudniu 1981 roku, aż do czasu przemian politycznych. W skład archiwaliów wchodzi również dokumentacja wizualna (fotograficzna, filmowa) i dźwiękowa. Dokumentację dźwiękową oraz wideo przede wszystkim wytwarzamy na bieżąco w postaci notacji, czyli zapisu pamięci świadków historii. Jednakże zbieranie materiałów aktowych traktujemy jako uzupełnienie naszej działalności w celu zabezpieczenia zbiorów przed ich utratą czy fizycznym zniszczeniem, a tym samym zaprzepaszczeniem świadectw historii. Czynimy to ze świadomością, że z jednej strony budują one w naturalny sposób prestiż jednostki, a z drugiej strony mamy świadomość, że przyczyniają się do rozpraszania zasobu. Niemniej nadrzędnym celem jest zachowanie zasobu i opieka nad nim.

Do dokumentacji wizualnej należy zaliczyć wszelkiego rodzaju druki, jak: plakaty, afisze, ulotki, grafiki w postaci rysunków, grafik powielonych, fotografie, w tym negatywy oraz materiały filmowe. W tym zakresie gromadzenie, zabezpieczanie, opracowywanie i udostępnianie zbiorów opiera się na efektywnej pracy pracowników etatowych Wydziału Merytorycznego. Digitalizacja jest jedną z form zachowania materiałów źródłowych. Umożliwia również szybką i uniwersalną dostępność oraz szeroki wachlarz możliwości wykorzystania przy zachowaniu i ochronie praw autorskich w ramach działalności statutowej IDS. W zakresie digitalizacji dostrzegam konieczność pozyskania partnerów zewnętrznych, posiadających bardzo wartościowe zbiory filmowe, które oczekują na możliwość cyfrowego zabezpieczenia oraz wykorzystania do działań badawczych, naukowych, edukacyjnych i wystawienniczych.

Materiały wytworzone przez NSZZ „Solidarność”, czy szerzej przez opozycję, w tym niepodległościową, są rozproszone po całym świecie. Z jednej strony wynika to z rozmiarów ruchu społecznego, jego wielonurtowości, wielości środowisk i różnych losów osób zaangażowanych w działalność. Stan wojenny był główną przyczyną tego, że materiały archiwalne znalazły się w tak licznych i różnych miejscach w Polsce i na świecie. Obecnie znajdują się one w Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”, strukturach regionalnych, komisjach zakładowych NSZZ „Solidarność”, w IPN, ECS, Ośrodku KARTA, Fundacji Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego, w sieci archiwów państwowych, kościelnych, bibliotekach miejskich i uniwersyteckich, stowarzyszeniach, fundacjach i u osób prywatnych. Wiele materiałów znajduje się poza granicami Polski. Część została wywieziona w trosce o ich zachowanie, część tam powstała, bo NSZZ „Solidarność” miał swoje zagraniczne przedstawicielstwa (Brema, Bruksela, Paryż), powstawały także organizacje pomocowe, humanitarne, społeczne dla związku.

Realne fizyczne scalenie tak rozproszonego zasobu jest niemożliwe. Możliwe jest natomiast scalenie idealne – na poziomie ewidencyjnym. W archiwistyce stosuje się tę metodę, gdy nie można fizycznie zgromadzić w jednym miejscu określonego materiału archiwalnego. Takie działanie jest najbardziej potrzebne, aby zgromadzić wiedzę o archiwaliach NSZZ „Solidarność”. Przyszłe przygotowanie informatora byłoby czymś nowym i niezwykle potrzebnym na rynku badawczym, choć wymagającym bardzo szerokich badań opierających się na pracy wielu badaczy i wiązałoby się z rozpoczęciem odpowiedniego procesu badawczego. Informator powinien mieć formę cyfrowej bazy informacji i postać drukowaną, z pewnością wielotomową.

Równolegle należy prowadzić akcję informacyjną o gromadzeniu archiwaliów przez IDS. Z upływem czasu, gdy funkcjonowanie IDS będzie coraz bardziej widoczne, wzrośnie zaufanie do naszej jednostki i coraz częściej będą się pojawiać darczyńcy. Niemniej trudno jest zaplanować precyzyjnie strategię zakupów, gdyż nie ma np. antykwarycznie powszechnego lub uregulowanego „rynku obrotu solidarykami”. Zdarzają się co jakiś czas możliwości nabycia zbioru czy kolekcji, przede wszystkim fotograficznych, ale są to raczej coraz radsze okoliczności. Instytut, mając wykwalifikowanych pracowników, potrafiących ocenić historyczną i poznawczą wartość oferowanych materiałów, będzie każdą taką możliwość analizował i jeśli uzna, że zakup danego materiału archiwalnego jest pożądany, to go dokona.

Niezwykle istotne jest prowadzenie bardzo intensywnych działań związanych ze sporządzaniem wspomnianych już notacji. Ponieważ relacje głównych bohaterów Solidarności, opozycji politycznej i demokratycznej zostały już wielokrotnie uwiecznione, należy zejść niżej i odnaleźć w Polsce powiatowej oraz gminnej uczestników i bohaterów strajków, protestów i głódówek. Pomocne w dotarciu do takich osób powinny być stowarzyszenia kombatanckie, komisje emerytów i rencistów przy zarządach regionów NSZZ „Solidarność” czy Sekretariat Emerytów i Rencistów NSZZ „Solidarność”. Ze względu na upływający czas najbliższe lata będą kluczowe dla gromadzenia tego typu świadectw.

Zarządzanie instytucją

Zarządzanie instytucją opiera się na podstawach formalnych: statucie, przyjętych regulaminach wewnętrznych oraz zarządzeniach dyrektora. Struktura Instytutu zbudowana jest na dwóch wydziałach: Merytorycznym i Finansowo-Administracyjnym, którymi zarządzają kierownicy. Całym IDS zarządza dyrektor, któremu bezpośrednio podlega główna księgowia. Zarządzanie opiera się na wzajemnym zaufaniu oraz bezpośredniej współpracy między pracownikami, kierownikami i dyrektorem. Podejmowanie decyzji wymaga niezbędnego stosowania i weryfikacji procedur. Dokonują jej kompetentni pracownicy pod nadzorem dyrektora jednostki.

Jednym z podstawowych narzędzi zarządzania są roczne plany określone merytoryczne, program dyrektora oraz rytm planowej i pozaplanowej współpracy z partnerami zewnętrznymi i innymi instytucjami kultury.

Wartością pozwalającą efektywnie zarządzać instytucją kultury jest również jasno określona misja, jaką jest promocja dziedzictwa Solidarności oraz materialnego i niematerialnego dziedzictwa Stoczni Gdańskiej, a także konsekwentne realizowanie założonych i zaplanowanych zadań. Dodałbym również szeroką ofertę IDS, począwszy od badań naukowych i edukacji przez tworzenie publikacji, wystaw po organizację koncertu czy okolicznościowe promocje, co w naturalny sposób podnosi prestiż, ale też pozwala efektywnie i przede wszystkim sukcesywnie budować wizerunek młodej instytucji kultury w perspektywie nadchodzących lat.

Aby skutecznie wykonywać założone plany oraz realizować współpracę zewnętrzną w ramach podstawowych zadań statutowych, konieczne jest utrzymywanie stabilnego zatrudnienia doświadczonych zawodowo specjalistów i ekspertów, którzy rozumieją, czym jest rzetelność, odpowiedzialność i terminowość wykonywanych obowiązków. Przyjęta polityka gwarantuje stabilne, terminowe realizowanie powierzonych zadań, projektów oraz przyjętych zobowiązań w IDS. Jednym z fundamentalnych założeń przy tak wyjściowo niewielkim zatrudnieniu (maksymalnie 18 etatów) kluczowy jest wybór i utrzymanie współpracy z pracownikami profesjonalnie przygotowanymi do wykonywania swoich zadań. Zwłaszcza tymi, którzy wykazują się możliwie maksymalną samodzielnością na powierzonym stanowisku pracy oraz wysokim poziomem przyjaznych zdolności interpersonalnych.

Zasady komunikacji wewnętrznej pomiędzy pracodawcą a pracownikami w IDS opierają się na zasadach transparentności, dialogu, otwartości, lojalności, solidarności i wzajemnego poszanowania.

Majątek nieruchomy

Instytut Dziedzictwa Solidarności dokonał zakupu w dniu 25.10.2022 roku na podstawie aktu notarialnego Repetytorium A nr 13654/2022 budynku biurowego wraz z prawem własności gruntu, a w dniu 10.11.2022 roku na podstawie aktu notarialnego Repetytorium A nr 14207/2022 zakupiono budynek garażowo-gospodarczy wraz z prawem własności gruntu. W związku z dokonaniem zakupu zostały zrealizowane cele określone w umowie na dotację celową określone jako „Zakup nieruchomości w celu utworzenia w niej głównej siedziby Instytutu Dziedzictwa Solidarności” poprzez zapewnienie siedziby dla państwowej instytucji kultury.

W skład siedziby Instytutu Dziedzictwa Solidarności wchodzi: zabudowana nieruchomość stanowiąca działkę 149/1, obszar 0,0154 ha, położona w Gdańsku przy ul. Targ Drzewny nr 8, objęta księgą wieczystą KW nr GD1G/00055766/0 (działka wraz z budynkiem biurowym) oraz zabudowana nieruchomość stanowiąca działkę 150/1, obszar 0,0125 ha, położona w Gdańsku przy ul. Targ Drzewny nr 3/7, objęta księgą wieczystą KW nr GD1G/00353481/7 (działka wraz z budynkiem gospodarczo-garażowym).

Inwestycje

Inwestycje będą przede wszystkim się wiązały z bieżącymi naprawami, modernizacjami i podniesieniem poziomu niezbędnego bezpieczeństwa, w tym bhp i ppoż., oraz zwiększenia ergonomii istniejących rozwiązań i urządzeń. Warto podkreślić, że zakupiony budynek ma już kilkadziesiąt lat, a ostatni remont wedle zapewnień poprzedniego właściciela przeszedł ponad 20 lat temu. Aktualnie najpilniejsza jest naprawa rynien, rur spustowych oraz opierzeń połaci dachowych tylko w miejscach wymagających niezwłocznych napraw. Podobnie sprawa się ma z nieszczelnością rur na wodę opadową, przechodzących przez pomieszczenia piwniczne. Wszystkie te naprawy odbywają się na bieżąco i zakończą się w 2023 roku.

W dalszej kolejności niezbędne będzie naprawienie nieszczelności izolacji pionowej ściany północno-zachodniej budynku. Zawilgocenie i zagrzybienie ścian jest widoczne i konieczne są szybkie działania. W Gdańsku występuje zjawisko tzw. cofki, która w sezonie zimowo-wiosennym podnosi poziom wód gruntowych, co dodatkowo zwiększa zawilgocenie i wprost potęguje skutki wszelkich nieszczelności poziomych i pionowych, zwłaszcza w obiektach pozbawionych stosownych inwestycji, a wyjściowo opierających się na starych technologiach budowlanych.

W bieżącym roku konieczne będzie rozpoznanie rynku pod kątem wymiany bramy wjazdowej do pomieszczenia magazynu-garażu na zapleczu siedziby. Ten kubaturowy obiekt wymaga odpowiedniej wymiany bramy na automatyczną, antywłamaniową. Wymianie będą też podlegać drzwi rozwierane, również w klasie antywłamaniowej.

W najbliższych latach konieczna będzie wymiana starego, energochłonnego i wyeksploatowanego systemu klimatyzacji. Inwestycja będzie wymagała wymiany urządzeń typu split wyposażonych w gazy chłodzące nowej generacji, zgodnie z zaleceniami i obowiązującymi normami pozwalającymi chronić środowisko oraz oszczędzać energię.

IDS w najbliższych latach będzie musiał rozważyć budowę windy pasażerskiej w obiekcie. Dotychczas nie był on w nią wyposażony. Windy nie można wybudować na zewnątrz z powodu braku działki oraz możliwości uzyskania odpowiedniej zgody z WUOZ. Windę natomiast można wybudować we wnętrzu budynku, niemniej będzie to wymagało odpowiedniej przebudowy, adaptacji i pomniejszenia pomieszczeń biurowych na każdym z pięter budynku. Jednak dzięki windzie uzyskalibyśmy mobilność, zmniejszylibyśmy ryzyko

urazów wśród pracowników, najemców oraz gości obiektu. Nasza siedziba uzyskałaby status przyjaznej niepełnosprawnym.

W ramach działalności Instytutu inwestycje można określić dość szeroko. Przede wszystkim należy do nich zaliczyć dalsze wyposażanie biur w niezbędny sprzęt umożliwiający efektywne realizowanie zadań statutowych. Inwestycje to też szkolenia, czyli inwestycje w kapitał ludzki, załogi IDS. Zgodnie z regulaminem pracy, ale też budżetem, wszelkie niezbędne szkolenia oraz możliwości dokształcania są możliwe i realizowane na bieżąco.

Komunikacja zewnętrzna

Komunikacja zewnętrzna będzie wynikała z procesu realizacji zadań ustalonych programem na każdy rok działalności. Będzie się opierała na potencjale osobowym, organizacyjnym i finansowym IDS, a bezpośrednio będzie wynikać z zaangażowania i pomysłowości pracowników merytorycznych właściwego działu.

Komunikacja zewnętrzna będzie dopasowana do grup odbiorców określonych działań IDS. Powinna się odbywać za pośrednictwem narzędzi nowoczesnych, najpopularniejszych, a także dostępnych technicznie, organizacyjnie i finansowo. Wszelkie działania w tym zakresie powinny być spójne i respektować proporcję między użytymi środkami a spodziewanymi efektami. Równowaga między efektywnością a ekonomią jest w tym przypadku najważniejsza. Jako narzędzie do realizacji posłużą nowoczesne możliwości technologiczne. Komunikujemy się za pośrednictwem strony: www.ids1980.pl, w tym celu wykorzystujemy również serwis społecznościowy Facebook: www.facebook.com/instytutdziedzictwasolidarnosci/, a także Twitter: [//twitter.com/instytutdziedz1](https://twitter.com/instytutdziedz1), Instagram: https://www.instagram.com/ids_1980/ oraz kanał YouTube: https://www.youtube.com/channel/UCi_Q2CbYMNdakfhTR-txPNw. Za pomocą tych kanałów komunikacyjnych publikujemy między innymi notacje ze świadkami historii, materiały edukacyjne i promocyjne IDS.

Komunikacja z odbiorcami jest nawiązywana również poprzez promocję i popularyzację naszej działalności – nie tylko poprzez wystawy i książki oraz ich promocję, publikowanie nowych notacji, uczestnictwo w konferencjach i debatach, ale także dzięki

obecności IDS w targach książki czy zgłaszaniu dorobku IDS i jego kadry naukowej do branżowych konkursów, w tym na najlepszą książkę, publikację.

Gospodarka finansowa

Podstawą przychodów Instytutu jest określona przez właściwego ministra dotacja podmiotowa. Jest to główne źródło przychodów IDS. Możliwości wsparcia Instytutu przez budżet państwa rozkładają się wielopłaszczyznowo, między innymi poprzez dotacje celowe lub określone w programach MKiDN granty lub środki unijne, a także pochodzące od innych instytucji wspierających. Instytut może o nie wnioskować i w wyniku przeprowadzenia procedur może je otrzymać. Statut IDS daje możliwość perspektywicznego generowania przychodów z wynajmu dostępnych powierzchni w budynku własnym przy ul. Targ Drzewny 8. Przychody są uzyskiwane od chwili przejęcia nieruchomości, ponieważ część umów najmu została automatycznie przepisana umownie z poprzedniego właściciela na IDS, tym samym zachowujemy ekonomiczną ciągłość w tym zakresie.

Aktualnie część ciągu komunikacyjnego na parterze siedziby (ok. 30 m²) jest przywrócona do celów komercyjnych. Pozwolił na to stały dostęp do mediów, w tym do wody obiegowej, CWU, kanalizacji oraz przejęty od poprzedniego właściciela system ścianek działowych. Oddanie tej części budynku komercjalizacji - nie zakłóci idei prezentacji w mniejszej skali wystaw IDS, a z całą pewnością da możliwość pozyskiwania odpowiednich przychodów, co z punktu widzenia potrzeb inwestycyjnych siedziby wręcz jest zarządczą koniecznością. Ponadto aktualnie zostało rozpisane ogłoszenie w trybie składania ofert na zagospodarowanie dostępnej przestrzeni w świetle obrysu działki w celu wynajęcia operatorowi paczkomatu. Wynajęcie tej niewielkiej części działki przyczyni się do stworzenia kolejnego źródła przychodów IDS.

Strategicznie ważna dla IDS Sala BHP Stoczni Gdańskiej potrzebuje w przyszłości nakładów związanych z energetyką obiektu. Dla IDS jest to przede wszystkim zadanie, aby skutecznie przekonać właściciela do wdrażania nowoczesnych energooszczędnych technologii w zarządzaniu tym historycznym i zabytkowym obiektem. Stosowną modernizację należy przeprowadzić w taki sposób, aby dzięki zainstalowaniu efektywnej i docelowej technologii minimalizować koszty utrzymania obiektu. Polityka minimalizowania

kosztów utrzymania energetycznego, zwłaszcza przy świadomości perspektywy wzrostu kosztów zakupionych jednostek energii w najbliższych latach, jest konieczna również ze względu na poszanowanie środowiska, co więcej – jest wyzwaniem wręcz cywilizacyjnym. Warto dodać, że aktualnie jedynym źródłem energii w Sali BHP jest prąd elektryczny pobierany z zewnętrznych źródeł, z oferty lokalnego operatora. Prąd jest wykorzystywany do utrzymania obiektu w pełnej gotowości, do wentylacji i ogrzewania kubatury obiektu. Zabytek nie posiada alternatywy energetycznej, jest przemysłowym, rewitalizowanym i adaptowanym obiektem o znacznym stopniu zapotrzebowania na ciepło w okresie od października do maja. Inwestycja w nowe technologie, takie jak fotowoltaika, jest możliwa, choć będzie to wymagało negocjacji i formalnych pozwoleń z urzędu konserwatora wojewódzkiego zabytków w Gdańsku. Będziemy dążyć do tego, aby przekonać właściciela (KK NSZZ „Solidarność”), że warto również zainstalować w Sali BHP system inteligentnego sterowania BMS (Building Management System), w tym automatykę oświetlenia wystawienniczego. Takie zmiany z całą pewnością mogą wygenerować wymierne oszczędności w skali roku. Dotychczas udało się przekonać KK, aby przebudować istniejący system klimatyzacji i wentylacji na nowoczesny, energooszczędny w pomieszczeniach na parterze. Dzięki tym modyfikacjom budynek ma aktualnie poprawiony parametr wymienności powietrza oraz podniesioną klasę żądanej zmienności temperatury do poziomu odpowiedniego dla znajdującej się tam kolekcji artefaktów muzealnych oraz osób korzystających z codziennej oferty kulturalnej i edukacyjnej.

Współpraca krajowa i zagraniczna

Współpraca w kraju powinna opierać się na wzajemności oraz określonej umownie i programowo wymianie doświadczeń między instytucjami i podmiotami, których celem statutowym jest działanie na rzecz dziedzictwa Solidarności. Ważne jest, aby współpraca, którą będziemy nawiązywać, była poparta doświadczeniem i reputacją partnera. W pierwszym etapie organizowania naszego Instytutu dopuszczamy angażowanie się w projekty, które trwają z powodzeniem od wielu lat. Przykładem może być wspomniana wola nawiązania współpracy z Fundacją Centrum Solidarności. Kolejnym przykładem jest współpraca z Video Studio Gdańsk (VSG), które dysponuje pokaźną kolekcją nagrań własnych

oraz pozostających w prawnej dyspozycji VSG. Nagrania wideo to historia zamknięta w kadrach obrazu i w dźwięku, materiał o niezwyklej wartości historycznej i poznawczej. Możliwość współpracy w zakresie digitalizacji tego zasobu oraz sporządzenia umów, które pozwolą IDS na wykorzystywanie go do wszystkich aktywności statutowych, oceniam jako jeden z priorytetów. Za współpracą z VSG kryje się fundament działalności na styku ochrony dziedzictwa, zabezpieczania archiwaliów oraz efektywnego rozwijania programu edukacyjnego i promocji realizowanej dzięki pozyskanemu cyfrowemu zasobowi. Część zbioru VSG wciąż czeka na digitalizację. Upatruję w tym szansy dla IDS na pozyskanie źródeł nieupowszechnionych, posiadających znaczną wartość poznawczą.

Nadal będziemy korzystać z bogatego zasobu Archiwum Historycznego Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” (AHKK), dającego badawczo ważny wgląd w przekrój działalności NSZZ „Solidarność”. Współpraca z tym archiwum otwiera również istotne pole do realizacji celów wydawniczych, zarówno na poziomie publikacji źródeł, jak i wydawania prac naukowych, które powstaną z wykorzystaniem zasobu AHKK. Naszą współpracę będziemy opierać na relacjach z archiwami państwowymi, instytucjami posiadającymi zbiory archiwalne oraz doświadczoną kadre (Instytut Pamięci Narodowej, Fundacja Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego w Krakowie, Fundacja Pomorska Inicjatywa Historyczna, Instytut Nurtu Niepodległościowego im. Andrzeja Ostoi Owsianego w Warszawie, Śląskie Centrum Wolności i Solidarności w Katowicach, Ośrodek KARTA, Europejskie Centrum Solidarności, organizacje pozarządowe, kombatanckie, sieć archiwów państwowych czy prywatne i państwowe kolekcje w kraju i za granicą).

Współpraca poza granicami kraju będzie dalej opierać się na misji popularyzacji znaczenia Solidarności z punktu widzenia przemian systemowych oraz wartości uniwersalnych, które cechowały Solidarność jako zjawisko w konkretnych warunkach historycznych. Będziemy to czynić w miarę naszych możliwości kadrowych, wykorzystując wiedzę naszych pracowników. Główną przesłanką powinny być działania na rzecz docierania do ludzi i zbiorów, pozyskiwanie i prawna możliwość wykorzystania ich w ramach działalności statutowej IDS. Należy dążyć do tego, aby pamięć i materialne dziedzictwo nie zaginęło czy wręcz nie zostało zniszczone. Upływający czas w tym obszarze działa na naszą niekorzyść. Należy wykorzystać czas i środki, aby jak najwięcej materiałów pozyskać i zabezpieczyć, żeby przekazać je następnym pokoleniom.

Uważam, że główny nurt kontaktów zagranicznych powinien opierać się na poszukiwaniu wspólnych płaszczyzn doświadczenia historycznego, a także na poszukiwaniu uniwersalnych wartości i idei, które legły u podstaw narodzin Solidarności. Jednym z najważniejszych wyróżników aksjologicznych jest postawa biernego oporu. W polskich realiach postawa ta wyływała również z etyki chrześcijańskiej i społecznej nauki Kościoła katolickiego, a globalnie jest wartością uniwersalną, humanistyczną. Należy pamiętać, że bierny opór i tożsamą z nią doktrynę *non violence* stosowano jako formę walki społeczeństw z dyktaturami i rządami autokratycznymi na świecie. Tak też w różnych epokach i różnych krajach na świecie doktryna ta stawała się jedyną głęboko humanitarną lub najważniejszą i najefektywniejszą formą walki społeczeństwa z opresją rządów czy systemów sprawowania władzy. Ta forma walki w warunkach politycznych i społecznych, w jakich żyli Polacy na początku lat 80., była definiująca dla Solidarności od pierwszego strajku do końca lat 80. – oznaczała działanie bez używania przemocy fizycznej, terroru, czy symetrycznych działań odwetowych względem aparatu represji. Z drugiej strony Solidarność to również idea i praktyka samoorganizacji społeczeństwa. Świadomej i trwałej postawy skupionej wokół wartości najważniejszych dla narodu – dążeń wolnościowych. Solidarność to umacnianie tożsamości narodowej wyływającej między innymi z państwowej i kulturowej tradycji dążeń niepodległościowych Polaków poprzednich epok. Warto zatem o tym opowiadać i szukać partnerów zewnętrznych zwłaszcza tam, gdzie doświadczenie historyczne i metody oporu względem opresji rządów, autorytarnych form sprawowania władzy lub systemu narzuconego z zewnątrz były podobne – w Europie i na świecie. Będziemy się starali nawiązać kontakty z zagranicznymi instytucjami naukowymi zarówno w zakresie dziedzictwa Solidarności, jak i dziedzictwa materialnego i niematerialnego Stoczni Gdańskiej. Będziemy włączyć się w działania i akcje organizowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych czy Narodowe Centrum Kultury, ale także polskie placówki dyplomatyczne, które mogą być właściwym partnerem umożliwiającym wspólne promowanie wartości NSZZ „Solidarność” i znaczenia w społecznym i politycznym procesie dekompozycji komunizmu poza granicami Rzeczypospolitej.

Gdańsk, dnia 28 lipca 2023 r.
(miejsce i data, podpis kandydata)

Museum Solidarnosc